

Namn att minnas

Sven Delblanc

Mitt herrskap! Vad säger den ärade läsekretsen om en liten kulturpolitisk-stilistisk gissningstävlan? Vem har skrivit följande diatrib:

Studenterna behärskar inte främmande språk. De förmår inte heller använda svenska språket i skrift. Skrivningarnas essäistiska avsnitt vimlar av stavfel och förråder grov okunnighet om grammatik, meningsbyggnad och logisk disposition. Det finns fall som rör sig på gränsen till funktionsanalfabetism. Och dessa studenter är alltså blivande lärare i svenska. De historiska kunskaperna är miserabla... Nedskrotningen av de historiska kunskaperna berövar eleverna instrument för kritik av samhället här och nu. Och det är kanske en önskad och avsedd effekt. Den kritik jag här framfört och all annan kritik kommer med nödvändighet att bli verkningslös. "Reformerna" inom undervisningen drivs fram och administreras av byråkrater, vilkas prestige inte kan medge misslyckanden. Mandarinerna i SÖ lever i en skuggvärld av illusioner, där de inte ens gitter hyckla ett intresse för verkligheten... Om verkligheten inte stämmer med mandarinernas diktat, nå, desto värre för verkligheten.

Ja, vem har skrivit denna förkastelsedom över vår svenska samtids utbildningsfiasko, en förkastelsedom som är djupt reaktionär, nämligen i den mån det är reaktionärt att älska vårt kulturarv med de möjligheter det ger till överblick och jämförelse och därmed till verkligt frisinne?

Är det manne rector magnificus vid Uppsala universitet professor Segerstedt? Eller är det till äventyrs fil dr Sven Stolpe? Eller är det rentav den beryktade signaturen Sagittarius i Svenska Dagbladet?

Nej, ingen av dem. Det är docenten i litteraturhistoria och författaren Sven Delblanc, känd för sin vänstersocialistiska övertygelse.

Hur hänger det ihop? Denna övertygelse verkar — åtminstone i förevarande sammanhang — föga övertygande. Ingen kan besvara den frågan, som är frågan om en djupgående, kanhända konstitutiv ambivalens hos Sven

Delblanc, bättre än författaren själv. I dagboksromanen "Åsnebrygga" skriver Delblanc om sin far, den älskade tyrannen, som är centralgestalten i hans traumatiska barndomsupplevelser, till vilka han ständigt i en eller annan form återkommer och återknyter:

Fastvuxen vid min rygg som en djinn viskar han varje dag sin lära i mitt öra: Kom ihåg att du är ensam. Kom ihåg att du är unik. Misstro din nästa. Lita bara på dig själv. Kom ihåg att du är fri, fri, fri... Aldrig finner du vägen från jag till vi. Är frigörelse möjlig? Nej. Går jag på tiljan för att spela gemenskapens och medmänsklighetens roller, kan jag alltid känna hans kalla kritiska blickar i kulissen. Skriver jag inte om honom? Ack, jag skriver ju aldrig om något annat. Det är ju bara då min prosa kommer till liv, när jag låter honom smäda och förbanna mig, utklädd till Fredrik den Store eller markis de Sade... Det enda som lever i mig är han.

Där finner vi Delblancs problematik i ett nötskal. Ty vad är det fadern representerar? Ett av hans namn är Europa, heter det hos Delblanc. "Detta stolta, sköna, grymma Europa, som jag hatat och älskat mer än allt." Fadern, som han tvingats bära på ryggen som en oundviklig och oförytterlig börda är, säger Maria Bergom-Larsson i en skarpsinnig analys av Delblancs författarskap, hans förkroppsligande av den europeiska traditionen, av kulturarvet, traditionen och pessimismen. Det är konsten som grymhet, individuellt uppror, frihetsextas och verklighetsflykt.

Delblanc är, som framgått, alldeles medveten om att han inte personligen, inte för egen del, kan — med andra ord djupast sett därför att han inte vill — frigöra sig från denna börda. Men samtidigt framhåller han i "Åsnebrygga" att förnuftet och rättvisan begär av honom att han skall förneka sin far. Det betyder alltså i här anförda tolkning att förneka den individualistiska europeiska kulturtraditionen till förmån för ett socialistiskt samhälle. Men socialismen är, föreställer sig Delblanc,

förnuftets röst, inte känslans. Han sammanfattar i "Åsnebrygga" sin ohållbara situation:

I sanningens och rättvisans tjänst blev det min sällsamma uppgift att arbeta på min egen undergång. Arbeta för ett samhälle där en sådan som jag vore en styggelse och en förnedring.

Det är kring detta olösliga dilemma hela hans författarskap rör sig och det förklarar de tvetydigheter och motsägelser, varav hans böcker överflödar. Han är en utpräglad individualist, egocentriker och pessimist. Som skolpojke slukade han Nietzsches "Zarathustra" som han fått i premium. Som dräng på landet läste han Bertil Malmbergs "Dikter vid gränsen" under kafferasterna. Den avhandling i litteraturhistoria, som förskaffade honom docentur, "Åra och minne", handlar om Gustaf III:s kulturpolitik. Sin pessimism döljer han under ett homeriskt, för att inte säga rabelaisiskt löje. *Fay ce que voudras!* Om inte Delblanc i så hög grad vore Delblanc att alla jämförelser tedde sig meningslösa skulle man kunna säga att genombrottsromanen "Prästkappan" är en blandning av E T A Hoffmann och Münchhausen liksom att den stora Åminne-sviten är en blandning av Hjalmar Bergman och Piraten!

Alltnog: i strid mot sin natur, sin läggning, sitt temperament, sin utbildning och utveckling söker Delblanc i dagsdebatten uppträda som en visserligen uppfriskande okonventionell och — vilket ovan framgått — nonkonformistisk socialist, redan det en *contradictio in adiecto*. För hur länge? Etiketten sitter löst och på Delblanc passar överhuvudtaget inga etiketter.

Sven Delblanc — han påstår att han härstammar från en fransk desertör som dröjde sig kvar i Tyskland efter *la grande armée* och har fö både danskt och norskt påbrå — föddes år 1931 i Swan River, Kanada, dit den legendariske fadern utvandrat. Men redan i fyraårsåldern återvände han med familjen till Sverige, där han växte upp på den bondgård

i närheten av Trosa — där han sagt sig en gång vilja stå staty — som bildar bakgrund till skräckromanerna om Hedeby och Åminne. Han gick i skola och tog studenten i Södertälje, läste historia och litteraturhistoria i Uppsala och blev 1965 fil dr och docent. Då hade han redan tre år tidigare gjort skönlitterär debut med romanen "Eremitkräftan", året därpå kom genombrottet med "Prästkappan", 1965 — samma år som avhandlingen — kom "Homunculus", 1967 samtidsromanen "Nattresa", 1969 "Åsnebrygga" — en furiös stridsskrift mot Amerika och amerikanen inom honom själv, byggd på erfarenheter från ett år som gästprofessor vid Berkeley. År 1970 blev han genom "Åminne" en av vårt lands populäraste författare; med dess c:a 80 000 ex överträffade han själve Lars Widding! Nästa år utgav han "Zahak", som grundade sig på hans upplevelser som Sida-stipendiat i Iran, och 1972 samlade han ett antal "prosaprodukt" under titeln "Trampa vatten". Sedan dess har han hunnit publicera inte mindre än två bejublade nya romaner i Åminne-serien: "Stenfågel" och "Primavera".

Delblanc med sitt kortklippta hår, sitt pip-skägg och sin martialiska munkfysionomi ser ut som en fältpräst från det 30-åriga krig, vilket inspirerat både Callots gravyrer och Brechts "Mutter Courage". Till sitt sätt är han enligt vänners utsago "utstuderat hövisk". Han lever ett borgerligt liv med hustru och två barn i ett eget hus i Uppsala, där han numera helt ägnar sig åt sitt författarskap. Han har fått alla möjliga litterära pris — inklusive Svenska Dagbladets — och är väl värd dem. I sin generation framstår han som helt oöverträffad, när det gäller frodig, mustig, ursprunglig berättartalang och en skapande fantasi som är än komisk, än burlesk och än makaber. Enligt Stig Ahlgren har ingen umgåtts så friskt och fräckt med svenska språket sedan Strindberg som Sven Delblanc, och det är så sant som det är sagt.